

DIGITALIZACE STAVEBNÍHO ŘÍZENÍ - UŽ NENÍ ZA 5 MINUT 12, ALE UŽ SE SMRÁKÁ

30.9.2024 - Radka Vladyková | Svaz měst a obcí České republiky

Pravěk aneb jak vznikala digitalizace stavebního řízení a nový stavební zákon Svaz měst a obcí ČR (dále jen „Svaz“) dlouhodobě volal po nutnosti zrychlení stavebního řízení a zejména urychlení povolování strategických a liniových staveb. S tím byla spojena řada problémů, která tkvěla jak v hmotněprávním, tak i procesním nastavení, avšak nejen původního stavebního zákona, ale např. i zákona o liniových stavbách a dalších právních předpisů.

Digitalizace celého systému byla vnímána jako jedna z možností řešení k urychlení výstavby. Řada debat k tomuto tématu se vedla již za ministrování současné europoslankyně paní Kláry Dostálové, za jejíhož působení ve funkci ministryně pro místní rozvoj bylo započato projednávání věcného záměru nového zákona (jedná se o r. 2019).

Řada rozporů, které Svaz, ale i Sdružení místních samospráv ČR a další organizace uplatnily, byly ty, které byly spojené s vyloučením stavební správy ze spojeného modelu veřejné správy a vybudování nové soustavy státní stavební právy včetně delimitace úředníků vykonávajících danou agendu. Zjednodušeně řečeno – Svaz nesouhlasil s tím, aby celá stavební správa byla vykonávána státními úřady. Klára Dostálová na toto téma vedla s územními samosprávami řadu diskusí. V listopadu 2019 byl do mezirezortního připomínkového řízení po velkých debatách vpuštěn návrh nového stavebního zákona, k němuž takřka 99,9 % připomínkových míst uplatnila zásadní připomínky.

Legislativní proces se pak s velkými debatami, kulatými stoly, workshopy a vším možným vlekl až do července 2021, kdy byl přijat zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon (dále jen „NSZ“). Během celého procesu se nepovedlo prosadit řadu připomínek odborné veřejnosti, ale jedna zásadní prosazena byla. Zůstal zachován smíšený model veřejné správy, tudíž stavební řízení v určeném rozsahu bylo ponecháno v kompetenci stavebních úřadů při obecních úřadech. V případě, kdy by celá stavební správa byla podřazena pod státní správu (tj. smíšený model veřejné správy by byl opuštěn a municipality by na svých úřadech nevykonávaly stavební správu), vzniklo by neúnosné riziko.

Municipality nenechaly stát v nouzi a přes všechny překážky se snažily a snaží dál vést stavební řízení ke zdárným koncům.

Procesní a hmotná ustanovení nejsou totéž

Nastavení NSZ po stránce hmotněprávní nečiní významnější problémy a ty, které vznikají, se dají v řadě případů překlenout metodickým výkladem. To samé se nedá říci o procesních ustanoveních. Svaz spolu s dalšími partnery intenzivně od samotných prvních diskusí k digitalizaci stavebního řízení upozorňoval na řadu úskalí a co je hlavní, neustále požadoval záruky, že spuštění nového systému stavebního řízení neohrozí stavební řízení samotné. Žádal důkladnou pilotáž v území, proškolení úředníků stavebních úřadů, úzkou komunikaci mezi Ministerstvem pro místní rozvoj (dále jen „MMR“) a územím, dostatečné vybavení pro výkon státní správy vč. technického zázemí a plně funkčních systémů. Bohužel ani na konci června t. r., tj. na hranici spuštění nového systému, nebylo nic z toho ani na 80 % splněno. Už tehdy bylo tedy zřejmé, že jsme na prahu nejasně predikovatelného, a zjevně už ne vůbec pozitivního, vývoje, ale MMR slibovalo, že vše bude doladěno. Svaz do poslední chvíle apeloval na odložení účinnosti – marně. Nic doladěno nebylo a samotné spuštění nového systému dnem 1. 7. 2024 provázela ihned řada zásadních problémů –

systém padal, nedalo se řádně zapisovat, pracovat v něm atd. Porodní bolesti? Kdepak. Úřady municipalit se staly živou laboratoří. Ale i tak byly úřady shovívavé a být se jasně ukazovalo, že práce ve starých systémech je mnohem produktivnější a v novém systému takřka nemožná, vyčkávaly a upozorňovaly na nedostatky s voláním po jejich řešení.

Svaz ještě před koncem června 2024 žádal s ohledem na zjevnou nepřipravenost digitalizace stavebního řízení o její odklad - marně.

Koncem prázdnin už ale vše jasně naznačovalo, že máme v ČR velký problém. Svaz proto oslovil svou členskou základnu k definice nedostatků a problémů, s nimiž se potýkají všichni úředníci v rámci stavebního řízení - na základě zpětné vazby od stavebních úřadů - od úředníků samotných vypracoval sumář, se kterým seznámil i MMR. Opravdu je to jen lenost a neschopnost úřadů a úředníků, jejich zkosnatělost a neochota pracovat s novým systémem? Nebo naprostá neznalost tvůrce systémů o tom, že vůbec existují nějaká řízení, která podléhají zákonům vč. správního řádu? Ať si čtenář odpoví sám. Úředník udělal své maximum, ale ani takovou malichernost, jako nahrání podkladu do systému či vypravení písemnosti sám neurychlí. Návrat k listinné podobě se tak hlásil o slovo. Tedy zase návrat do pravěku a opuštění zásad digitalizace.

Co je to vlastně Informační systém stavební správy - není to jen Portál stavebníka

Základní dezinformace často vzniká už ve vnímání pojmu „informační systém stavební správy“. Až by se dalo říci, že vznikla jakási iluze jednoho informačního systému - není tomu tak. Informační systémy veřejné správy ve věcech územního plánování a stavebního řádu jsou přímo definovány v § 267 NSZ a opravdu to není jen portál stavebníka. Jedná se o portál stavebníka, národní geoportál územního plánování, evidence stavebních postupů, evidence elektronických dokumentací, informační systém identifikačního čísla stavby a informační systém stavebního řízení - tedy 6 systémů včleněných do jednoho, přičemž fungovat pro úspěšnou digitalizaci stavebního řízení musí všechny jak samostatně, tak ve vzájemné provazbě jako nedílný celek. Geoportál územního plánování jsme kupříkladu nikdy neviděli. Přitom územní plánování je pro urychlení výstavby naprosto zásadní.

Digitalizace stavebního řízení není jen portál stavebníka, ale dohromady je tvořena 6 spolu propojenými informačními systémy, z nichž některé stále nejsou vytvořeny a funkční.

Požadovali jsme mj. prokázání funkčnosti celého systému jako celku, označení tzv. integrátora (tj. osoby, která vše provazuje a zjednodušeně řečeno, dává dohromady jako celek), není známa analýza jednotlivých postupů nebo například ani to, jak a zda a s jakými výhradami byly stávající systémy od dodavatelů převzaty. Je třeba podotknout, že se nejedná o investice v milionech, ale v miliardách Kč, které jdou ze státního rozpočtu. Jedná se o naprosto zásadní investice v nikoliv zanedbatelné výši pro rozvoj celé České republiky - jak občanů, municipalit, podnikatelského sektoru i státu. Pokud by kdokoliv z úředníků či kdokoli, kdo pro někoho vykonává jakékoliv dílo, cokoliv dovedl k takovému výsledku, jaký nyní řešíme, byl by povolán k odpovědnosti a náhradě škody. Nicméně, i tuto otázku, tj. odpovědnostní a náhrady škody, je nezbytné si pokládat - stát ani municipality nemohou být pokusnými králíky pro podporu ega jednotlivců či jakýchkoliv skupin.

Hledá se viník

Naprosto absurdní se pak jeví jakékoliv výroky o hledání viníka na straně úředníků územní samosprávy. Namísto, aby se hledalo řešení, urgentní řešení, krizové řešení, hledal se viník mezi „sluhami“ systému. Dá se říci, že taková nařčení, která zazněla ve veřejném prostoru, lze považovat za skandální. Představa zkosnatělého úředníka, který se zuby nehty drží starých systémů, protože si nechce ulehčit, je více než mylná. Právě úředník byl natěšen na nový digitální systém, a protože znal materii, se kterou se mnohdy desítky let pere, upozorňoval na problematické body. Marně. Proč

nebyl vyslyšen? Možná jen můžeme dodat, že ihned po spuštění systému počátkem letošního července se Svaz obrátil na MMR s dotazem, jak se má přihlašovat obec v pozici stavebníka do systému. Dosud (3 měsíce od položení dotazu oficiálními komunikačními kanály) neobdržel odpověď. Komunikace s MMR byla více než nedostatečná – po spuštění v červenci byla už naprosto nulová a municipality byly jen veřejnými výroky uklidňovány, že řešení je na pořadu dne. Ne nadarmo se říká, že slibem nikoho nezarmoutíš. Zbývá však dodat – viník je zřejmý, jeho hledání je absurdní.

Nad to je třeba akcentovat, že i municipality jsou stavebníky, jejich výstavba je mnohdy navázána na dotace a splnění s nimi spojených podmínek. Nemožnost nemovitou věc zkolaudovat vede ke vzniku dalších škod. Začal školní rok a je třeba se popasovat i s kolaudacemi škol a mateřských školek. Je zjevné, že výraz „paralyzace“ je naprosto na místě – dochází k postupné paralyzaci řady činností a aktivit, vznikají škody.

Veškeré úsilí v hledání se má v tuto chvíli věnovat hledání nápravy celého systému dříve, než přijdou investoři a developéři, ale i municipality a občané se svými požadavky na náhradu škody k soudu. Pak se roztočí naprosto jiné kolo osudu – bude třeba si odpovědět na otázky, odkud se pak případné náhrady škody budou hradit.

Veškeré úsilí v hledání se má věnovat hledání nápravy celého systému dříve, než přijdou investoři a developéři, ale i municipality a občané se svými požadavky na náhradu škody k soudu.

Hledá se řešení

Veškeré úsilí po stránce praktické a mimopolitické je třeba dle názoru Svazu nyní hledat v nastavení provizorního řešení a repasování navrženého nového řešení, resp. jeho navržení od samého počátku znova.

V minimalistickém pojetí je nyní nezbytné:

Je nutné ihned zahájit legislativní i nelegislativní práce na nápravě celého stavebního řízení. To je to, co nás ohrožuje, brzdí a je s to způsobit kolaps celého stavebnictví. Jakékoliv půtky o „sebraných hračkách“ považujeme za další důkaz nepochopení celé situace z řad iniciátorů současného stavu. K tomu je třeba podtrhnout popovodňovou situaci v nemalé části území ČR – musíme reagovat ihned. Apelujeme tímto na vládu, Parlament ČR a odbornou veřejnost, aby spojily své síly a situace byla napravena jako celek co nejdříve. Svaz opakovaně deklaruje, že je v plné pohotovosti poskytnout své odborné zázemí k nápravě současné situace.

Mgr. Radka Vladyková, výkonná ředitelka SMO ČR

Seznam tiskových výstupů SMO ČR k návrhům nového stavebního zákona najdete zde:

Téměř 600 zástupců měst a obcí podepsalo Výzvu Krajských setkání SMO ČR! (smocr.cz)

Tisková zpráva: Odmítavé stanovisko Svazu měst a obcí ČR k dnes schválenému věcnému záměru stavebního zákona (smocr.cz)

DESET DŮVODŮ, PROČ ŘÍCI JASNÉ „NE“ NOVÉMU STAVEBNÍMU ZÁKONU (smocr.cz)

Ani tisíc připomínek neudělá ze špatného zákona dobrý (smocr.cz)

Ze svých požadavků neustupuji, na stávající síti stavebních úřadu trvám. (smocr.cz)

Paskvil, který paralyzuje budoucí stavební činnost v naší zemi! (smocr.cz)

Nový stavební zákon nastěhuje lidi do sklepů (smocr.cz)

Ne institucionální změně stavebního zákona, ano zefektivnění zadávání veřejných zakázek, a ne nekontrolovatelnému růstu cen energií, to jsou zásadní výstupy Svazu měst a obcí ČR. (smocr.cz)

Chybí nám motivační prvky k rozvoji. Digitalizace měla být lépe připravena, říká předseda Svazu měst a obcí ČR František Lukl (smocr.cz)

Nefunkční systémy ohrožují stavební řízení: SMO ČR jedná s ministrem (smocr.cz)

Kam dál? Nejisté vyhlídky digitálního stavebního řízení - Institut pro politiku a společnost (politikaspolecnost.cz)

<https://www.smocr.cz/cs/novinky/a/digitalizace-stavebniho-rizeni-%E2%80%93-uz-neni-za-5-minut-12-ale-uz-se-smraka>